

celestium bonorum consortes fieri mereamur.
XV Sermo de sancta agnete virgine.

Respondi vos
 vni viro virginē castam ex-
 bibere xpo. ij. Corin. xi. Dic
 Bern. **T**ria sūt que
 m̄rimoniū carnale cōstituūt: que etiā spūa
 liter intellecta m̄rimoniū perficiunt spūa
 le. Sunt autē ista tria scz desponsatio. subar-
 ratio. cōsummatio. Per primum. s. despon-
 sationem cōsensus nubentiū comparatur. p
 scdm. s. subarratōem ratificat. per terciū vi-
 delicet corp̄m cōiūctōnem m̄rimoniū cō-
 summata. Est tamē d̄ra inter hęc duo m̄tri-
 monia. quia in carnali m̄rimoniō corpora
 in m̄rimoniō vero spūali corda transferū-
 tur. In verbis ergo ppositis p̄dicta tria ma-
 trimoniū cōstituētia intelligunt. Nam i eo
 q̄ apostolus dicit. Respondi: tāgit despon-
 sationem quā ip̄e verbis et doctrinis inter a-
 nimas fideliter comparauit. In eo autem
 q̄ dicit virginē castā: tāgit subarratōem. nā
 virginitas arra est dicēte Bern. Ad vnul-
 quisq̄ a deo singl̄ accepit hoc illi arra est:
 In eo autē q̄ subiūgit exhibere xpo tāgit ma-
 trimoniū cōiūctōem. In his tribz gloriatur
 beata agnes m̄rimoniū inter se et deum va-
 citer cōsummatur. Nā de primo. s. de d̄spō-
 satione dixit iuueni qui eā adamauit et eam
 sibi desponsari desiderauit. Ip̄i sum despon-
 sata cui āgeli seruiūt. De scdo. s. subarra-
 tione itez gloriat̄ subiūgēs. Anulo suo sub-
 arrauit me d̄ns meus ih̄sus xps et tāq̄ spō-
 sam decorauit me corona. De terciō pergit
 itez gloriari di. Jam amplexibz xp̄i castis a-
 stricta sum et corpori eius sociata. ip̄i iuncta
 sum in celis quem in terris posita tota duo-
 tione quesui: et hęc d̄ m̄rimoniō beate agne-
 ris que iam sponso suo deo in celis eternalē
 copulata est breuiter facta sufficiat. Nūc sti-
 lum ad mox nostrorū edificatiōem cōuertē-
 tes et discētes quō et nos possimus sed? nu-
 ptiarum cum deo inire et cōtrahere vt et nos
 sibi matrimonialē copulati in eternū in cel-
 cum ip̄o viuere valeamus. **R**eprop-
 ter quod sciēdum q̄ aīma ad ymaginē dei
 facta in sui creatōne in libertatē quandam

posita est in qua libertate ad bonū et ad ma-
 lum se poterit inclinare. h̄ns nichilominus
 rectorē liberum eius arbitriū videlicet gubec-
 nātem se et regētem. et sic inest ei inter vitam
 et mortem. inter lucē et tenebras. inter bonū
 et malum cognitio iudicij et optō eligendi:
 que voluerit. ita vt hac libertate facta potēs
 sit bonum facere siue malum. Erāte itaq̄ a-
 nima in hac libertate nō declinās amorem
 suū in hoc vel in illud per cōsensum. tūc de-
 et om̄is creatura certatim desiderat sibi ani-
 mam desponsare. om̄i bō acclamātibz. o si
 trāseat ad nos. Nec mirz. ip̄a em̄ est domina
 mōdi et nobilior om̄i creatura. et ideo omnia
 que sunt p̄cātur eam mādātq̄ ei per sensus
 corp̄is tāq̄ per nūcios vt sibi cōsentiat. et p
 cōsequēs alijs renūciat. hoc faciunt diuitie.
 hoc deliciae. hoc honores. hoc dignitates. hoc
 potestates. hoc singula et vniuersa apud ani-
 mam temptare nō cessant et singula istorū
 pmittūt ei sufficientiā licet soluere neq̄ant
 quod pmittūt. Inter que om̄ia deus etiā
 ad eam nūcios suos mittit. mādans ei per
 ih̄re. p̄lxrā. Reuertere ad me et ego con-
 uertar ad te. et Cāri. ij. Q̄ndē mibi faciē tu-
 am soror mea sponsa. hoc est: inclina ad me
 cōsensum tuū. Hęc dei et om̄i creaturarum
 desiderabilē acclamatiōem amirās paulus
 dixit. ij. Corin. iij. Spectaculū facti sumus
 mōdo: angelis et homibz. quod exponēs ber-
 dicit. Q̄ si ita est vt oculi oīum sint in nos:
 nostri quo abierūt aut quare ip̄i soli recesse-
 runt a nobis a dextris et a sinistris tāto stu-
 dio circūspecti soli nos dissimulamus. sp̄i-
 cere vitā nrām. Dicūt em̄ singuli si ad nos
 p̄trāseat licet in tēdē dissimili. nam deus
 nos desiderat vt nobis pficiat. mundus vt
 decipiat. dyabolus vt interficiat. Nam d̄
 malis angelis et homibz dicit ps. Ne expe-
 ctauerūt peccatores vt perderent me. et bo-
 nis autem idē ip̄e dicit. Ne expectant iusti
 donec retri. mibi. His itaq̄ acclamatiōibz
 dei et om̄i creaturarū in lōgū cōtinuatis. hęc
 maxima hōim multitudo plus credēs sen-
 suum vanitati vt p̄te p̄ntibz q̄s fidei verita-
 ti. de absentibz et futuris abit et consentit in
 creaturas renūciās creatori. dicitq̄ illd̄ Ex-
 odi. iij. Sponsus sanguinum michi es. et

si dicat. Si te deum in sponsu elegero vis
 m̄ nostr̄ sudorem n̄m laborem: et ut pro te
 sanguinem n̄m fundamus. dicitq; illd̄ iob
 Recede a nobis sciam viar tuar̄ nolumus
 et quis est dñs vt seruiamus ei. Sicq; con
 tingit vt dño dicere Luce. xij. alius vadat
 ad villam suam spectadum. alius ad iuga
 phadum. alius ad vxorē suā ad deliciaduz
 dicēdo singulis ad nuncios dei. Rogate
 habet me excusati. et sic relicto deo adheren
 tes creature. rādem aliqñ miseri experiunt
 licet sero q̄ ista sensibilia multa pmiserunt
 et pax soluit. iuxta illud Ecclesi. x. Erigua
 dabit et multa inpropabit. **R**edic au
 tem error ex triphca cā surgit. sc̄ q̄ bona mū
 di sūt p̄ntia. apparenā. boni resistētia. P̄tio
 vero q̄ iste error surgit ex visibilibus p̄ntia
 que vndiq; sensib; nostris se ingerūt. De
 autem et eius bona mūne iam vident. et ideo
 mens alicui p̄ntib; ad ista visibilia faciliē
 se inclinat dicens illud Sap. ij. Fruamur
 bonis que sunt et nō p̄treat nos flos tempo
 ris. b̄nt. Bern. Nisi mens districte seuenta
 nis freno ab his sensibilib; se cōtinue retra
 perit nolens in ea labi et in eis inuicta delec
 tabili requiescit. Secōdo iste error surgit p̄
 apparenā qd̄ saliter est videndū. De p̄m
 indicat aīme rōnali naturalē appetitum v
 appetere summū bonum qd̄ est deus: cōti
 nens in se veraciter om̄e bonum. Ipe autē
 cupiens nos ad se allicere bonorum suoz
 v̄ntib; et quādam similitudinē licet tenuē
 sparit in creaturis. non vt illa nos decipe
 rent sed ad deum trāsire inducerēt: rōcinan
 tes sapiētē et dicentes. Si hec trāsitoria ha
 bent aliquid pulcritudis dulcedinis et. qua
 lia sunt in deo qui hec om̄ia creauit. Unde
 Bern. Postea desideria in trib; sunt maxi
 me cōstituta. sc̄ in eo quod decet. quod expe
 dit. et quod delectat. Decet tria cōcupiscim?
 om̄es sed alius magis hoc: alius magis il
 lud. Alius em̄ sic deditus est voluptati que
 delectat: vt nec quod decet. i. honore. nec qd̄
 expedit id est diuitias quicq; curet. alius au
 tem questui incubens. honestū dissimulat et
 iocundū. alius autē voluptatis p̄ter et utili
 tatis negligentior solum vel maxime sectat
 honorem: nec reprehensibile esset desiderium

eorū si vbi veraciter inueniunt hec quererēt.
 que vere sunt in deo. Et quia hec sensibilia
 apparēter ostendunt in se quod veraciter est in
 deo: ideo aīma summū bonum somniās cre
 dit se posse inuenire illud in istis trāsitorijs
 et caducis cōtenta signo p̄ signato. et sic crea
 ture que debebāt allicere ad deū facte sunt
 in deceptōem stultis hominib; iuxta illd̄ Sa
 pi. xij. Creature facte sunt in deceptōem et
 rēptatōem hoīm et in muscipulā pedib; insi
 piennium. **S**ecundo iste error surgit
 ex eo qd̄ in primo aggressu sp̄alia h̄nt diffi
 cultatem: p̄ntia autem aliquid p̄ferunt cuz
 quadā falsitate. etiā quia qui i p̄ntia eligūt
 flores et iocūdari pmittunt p̄m illud psal.
 Dimisi eos fin de. cor. eo. Qui autē m de
 um eligūt duris et cōtinuis laborib; exercē
 tur. Unde Job. x. Si iustus fuero nō leua
 bo caput saturatus afflictōe et miseria. Su
 per quod Gre. Iustus labore sui certam̄
 afflictus caput leuare nō sinit. vt hic p̄sus
 a perpetua afflictōe liberet. Et his ergo cau
 sis et multis similib; om̄es pene relicto deo
 ad trāsitoria se cōuertūt. Interim tñ benign
 us deus cōtemni se vidēs reuocat nos cō
 tinue. et suis cōtemporib; vt redeant etiā m
 p̄ntia repromittit clamans post tergū illud
 Lanf. vi. Reuertere sunanitis. nūc per cō
 minatōem nunc per supplicatōem tuocans
 abuntes. Nam de comminatōe d̄. Osee. ij
 Dixisti vadā post amatores meos: qui dāt
 panem mibi lanā linum et oleum. et sequit̄
 cōminatō. Ecce ego sepiam vias tuas spi
 nis et sepiam eā maceria et vias suas nō iue
 nient. De supplicatōe vero d̄. Iherem. ij.
 Vulgo d̄. si dimiserit vir vxorē et recedens
 ab eo duxerit alium. nūquid non polluta ē.
 nūquid reuertet ad eam ultra. Tu autē for
 nicata es cum amatorib; multis: tamen re
 uertere ad me et ego suscipiam te dicit dñs
 reuertere auersatrix et non auertā faciē meā
 a vobis quia sanctus sum et non irascat in p̄
 petuum. **Q** si aīa ex his in p̄fundo cordis
 intrinsecus ad p̄ntiam permota fuerit dicēs
 ex omni affectu omnib; suis amatoribus et
 mōdi vanitand; illud Esa. xxiij. Recedite a
 me amare flebo. In quib; verbis indicat si
 bi a peccatis cessatōem et de commissis cō

Sermo

tridem. et si sic ad deum perfecte conuersa fu-
erit dicens illud **Osee. ij.** **Uadā** et reuertar
ad viꝛ meum priorē. quia bñ mibi erat tñc
magis q̄ nūc iurans et statuens in reliquū
custodire iudicia iusticie sue. renūciās prio-
ribo amatoribꝫ ante q̄ compleat verbum il-
lud dicit deus. **Ecce assum.** dāns ei anuluꝫ
in manū suam. per quē sibi aiām despon-
bit. vt et nos cum beata ista virgine agnere
dicere possimus. **Anulo suo subarravit.**
Et hoc mutuo cōsensu desponsatio est com-
pleta. **¶** **Secūdo** deus suam sponsam
taliter vt dictum est ad se cōuersam tribus
munusculis subarrabit. ex quibꝫ decēter or-
nata redditur deo grata. **Primo** dat ei tan-
q̄ monile adornans pectus ab omnibꝫ pec-
catis plenam puritatem. **De quo** ornatu
gloriat **Esa. lxi. di.** **Induit me dñs.** vsqꝫ q̄
si sponsam ornata in monilibꝫ suis. **Secū-**
do dat ei anulum adornātem manū. i. me-
ritorie actōnis acceptabilitatē. vt cui nō lō-
ge āre dictum est illud **Esa. i.** **Non accipias**
munus a vobis. manus em̄ vestre sanguine
plene sunt etiā quātūcūqꝫ magnū. nunc
autē quātūcūqꝫ minimū gratāter accipiat.
dāns p̄ eo premiū semp durās. intm̄ vt eti-
am p̄ potu aque frigide p̄miū ei donet. dic-
tū ēn̄ **Gre. Cor.** et non substānā pensat deus.
nec perpendit q̄tum in eius sacrificio. sꝫ ex
q̄to offertur. quia ante dei oculos nūqꝫ va-
cua est manus a munere. si archa cordis re-
pleta sit bona volūtate. **Iste** est anulꝫ quem
pater luca attestāte iussit dare filio reuer-
tenti dicens. **Date anulum in manu eius.** **De**
hoc anulo gliata est virgo de qua in p̄nti est
nobis sermo cum dicebat. **Anulo suo subar-**
ravit me. **Tercio** subarrabit deus sponsā su-
am. ponens coronā in capite suo. p̄ quā con-
ueniēter intelligimus regalē dignitatē. vt q̄
non lōge q̄n̄ abominosa meretrix est vocata.
¶ **Iher. iij.** **Sub omni ligno frōdoso tu pster-**
nebaris meretrix. **Nūc** cōuersa ad deū no-
minetur amica soror colūba sponsa mollis
tenera. et quicquid delicaci⁹ potest dici. bis
enim omnibꝫ nomibꝫ deum legimus ipam
nomiare. et cui prius dictū est **Esa. xlv.** **De-**
scende sede in puluere filia babilon sede in
terra. tace in tenebras. quia nō vocaberis

vltra dñā regnoz. **Nūc** ei cōuerse ad dñm
dicit in eodem. **xlviij.** **Erūt** reges nutrices tui et
regine nutrices tue. vultu in terra demisso.
et adorabūt te et lingēt puluerē pedum tuo-
rum. de hac corona dicit per **Eze. xvi.** **Dedi** co-
ronam decoris in capite tuo. et ecce tps tuuz
tēpus amantū. **In** quo verbo sponsa tra-
bitur ad aliud genus deuorōnis. vt nō que
cunqꝫ dei sunt desideret sed ipm̄ deum cupi-
at. nam per hāc coronā nobilitas facta incipit
grādia postulare et que excedāt omne meri-
tum desiderare. **¶** **Tercio** post p̄dicta
mēmōnium feliciter cōsummat quod talē
cōringit cum aimā sancta ex donis arorum
supra modū nobilitata. et ex verbis v̄tūmi
dicti scz. **Tēpus** tuum tēpus amantū pro-
uocata. et quid perere debeat informata inci-
pit audere magna. ita vt in ipm̄ deū vt ve-
niat et quod cepit compleat ex medullis cor-
dis dirigat vota sua. dicens cōtinuo clamo-
re illud **Canti. vij.** **Veni dilecte mi.** nam vt
ait **Bern.** **Desideriū** v̄t est et valida. **In** q̄
desiderio cum aliq̄diu decocta fuerit vene-
rit desideratus et vult in amplexus dicens.
Ecce assum afferēs secum oīa que dlectant
que licz ineffabilia sint v̄t ipore excedētia om-
nium intellectū vt dicit **Bern.** **De** ea que i
spū agunt non verbo docent sed spū reuelā-
tur. est enim māna absconditum quod nemo
nouit. nisi qui accepit. ex omnibꝫ tamē istis
gratias tres tantū depingimus verbis qui-
bus possumus. **Nam** in hac dei et aīne con-
iūctōne affectus hominis inflāmat ad dñm
mam delectatōem. intellectus illuminatur
ad secretorū reuelatōem. totus status interi-
rioris hominis ineffabilibꝫ gaudijs iocun-
datur. sicut ab eo cognouimus. qui replect
bonis istis euaporabit ea nobis **Elugu. vij.**
sic di. **Quid** est illud dulce quod in cōcordā-
tione dei me tāgere solet et tam suauiter affi-
cere. vt iam totus quodāmo a metem̄po a
lienari. et nescio quo abstrahi incipiā subit-
to innouoz et totus immutoz. et bene michi
esse incipit vltra q̄ dicere sufficiā. exilarā
conscia. in obliuione venit omnis p̄teritoꝝ
doloz miseria. exultat animus. clarescit intel-
lectus. cor illuminat. desideria iocundant.
iamiqꝫ alibi nescio vbi me esse video et q̄

amplius amoris intus teneor: et nescio
quid id sit: et tamen retinere id semper et nunquam pro
tere toto nisu laborare. lucratur quodammodo
delectabiliter animam? ne recedat ab eo quod
semper amplecti desiderat: quasi in illo desiderio
omni omnium fine inuenerit. sicut et ineffabili
ter exultat: et nihil amplius querens. nihil vult
ma appetens: semper sic esse volens. Nunquid
ille est dilectus? Vere ipse est dilectus meus
qui visitare me venit. Non ut totum infundat
se intus: sed ut gustandum prebeat se: non ut
impleat desiderium: sed ut trabat affectum. Et
hoc est quod maxime pertinet ad aram respon-
sionis: quod ille qui in futuro se tibi videndum
et perpetua possidendum dabit. nunc aliquando
et quasi dulcis sit agnoscas: se tibi gustandum
prebet qui vivit ac regnat etc.

XVI. De sancto fabiano et sebastiano.

Fidei autem in

perpetuum vivunt. Sap. v. **F**
Dicit beatus Augustinus? Iusticia est
virtus generalis comprehendens totam anie re-
titudine: que consistit in dicta ordinatio de ho-
minibus ad deum: ad se et ad proximum. Ex quo patet
quod omne quod sortitur veraciter ratione: boni invir-
tute iusticie pertinet. Et quod iusticia est optimum
in merito: id promittit ei optimum in premio:
scilicet vita eterna. in ipsa illud psalmus. Domine quis ha-
bitabit in tabernaculo tuo etc. vsq. qui opera-
tur iusticia. Quod autem vita eterna sit optimum
in premio: ostendit Bernardus sic dicens. Homines
desiderant aurum et argentum: super omnia autem
desiderant vitam. Omnia enim que sunt: natu-
rali desiderio vitam cupiunt. Quod si vitam hanc
inter omnia desiderat. quanto desiderio amplecten-
da est vita beata: in qua nulli rei est penuria in
eternum. Ad quam vitam eternam per meritum iu-
sticie pervenit: sicut patet in verbo proposito. Iu-
sti in perpetuum vivunt etc. ac si dicatur. Qui
viam eternam que est summum bonum desiderat:
sicut iustus: quod ad hanc solum per iusticia perveni-
tur: quod desiderantes gloriosi isti martires iu-
sticia ad deum: ad se et ad proximum strenue
querunt: dantes deo sinceram charitatem:
sibi vitam et amaram penalitatem: primo veri-
tatem: ostendendo ei verbo et exemplo viam
veritatis: et hoc per memoria sanctorum: dantes alijs

occasione diffusius loquendi dicta sufficiant
Verbum propositum prout in edificatio expecta-
dit: quantum dominus dederit exponentes. In quibus
duo intelligimus: scilicet meritum et premium.
Meritum in eo quod dicitur iusti: premium in eo quod
subiungitur in perpetuum vivunt. Sed quod per
gregorium nemo infirma deservens repente fit
summus: sed velut quibusdam ascensorijs gra-
dibus per incrementa profectum quorundam die pue-
nitur quousque tandem aliquando ad perfectiois cel-
situdinem assurgam? **I**deo sciendum
quod ad perfectionem iusticie attingenda septem
gradibus pervenimus: scilicet fidei assertionem. spei
erectionem. fidei professione. strenua exercitati-
one. elemosinarum largitione. mandatorum exe-
cutione. iusticie operatione. **H**ec per ordinem
sequentes primo dicimus quod iusti erimus per
vere fidei assertionem. **N**otabiliter autem vere fi-
dei dicimus ad excludendum fidem mortuam
sive fictam. **F**idem autem mortuam dicimus illam:
que fidei opera non adiungit. dicente Jaco-
bi. **Q**uid prodest si fides quis dicat se habere:
opera autem non habet. **N**unquid fides poterit
salvare eum? nam et demones credunt et tremi-
scunt. **S**icut enim corpus sine spiritu mortu-
um est: ita et fides sine operibus mortua est.
Hinc gregorius. **F**idei nostre veritatem in
vite nostre consideratione debemus agnoscere
Tunc enim vere fideles sumus si quod ver-
bis promittimus operibus adimplem. **F**ictam
etiam fidem illam dicimus: que et si opera habeat:
charitatem tamen non adiungit. **I**llud enim fictam
dicimus quod apparet et non existit. **I**llam ergo fidem
fictam dicimus que per fidei assertionem et operati-
onem apparet: sed per dilectionem non existit
Oportet ergo fidem veram et vivam per dilecti-
onem et operationem patet et assertionem existere:
que duo tangit apostolus ad Gal. v. cum dicit.
Necque circumcisio aliquid valet neque prepu-
cium: sed fides que dilectionem operatur. **P**er tale
enim fidei christus habitat in cordibus nostris: ex cu-
ius plenitudine erimus statim iusti. **Q**uod autem per ta-
lem fidem iusticia consequimur scripturarum testi-
monio attestatur. **D**icit enim Gen. xv. **C**redi-
dit abraam deo et reputatum est ei ad iusticia
Item abachuc. ij. **I**ustus ex fide sua vivit.
et paulus Ro. i. et ad Hebr. x. **I**ustus me-
re ex fide vivit. **V**erum quod talis non frustra credit